

2365

ИЗКАЗВАНЕ

НА ДРУГАРЯ ТОДОР ЖИВКОВ НА КРИМСКАТА СРЕЩА

/Стенографски запис/

30-31 юли 1973 г.

Другари,

Сегашната среща е трета наша Кримска среща.

И този път ние изказваме благодарност към Централния комитет на Комунистическата партия на Съветск съюз, на Политбюро на ЦК на КПСС и лично на другаря Леон Брежнев за инициативата да се съберем отново в Крим и за тяхното гостоприемство.

Всяка една от нашите предишни срещи беше интересна и много полезна, даде ни възможност да размени мнения по важни и назрели въпроси, да сверим нашите часовници, да уточним нашата политическа линия, нашата тактика, нашите инициативи и главно практически действия на световната арена.

Вярвам, ние сме единодушни, че настоящата наша среща е изключително важна именно поради обстоятелството че се провежда в началото на нов етап в развитието на международните отношения, справедливо определен от Априлски пленум на ЦК на КПСС като поврат от "студената война" към намаляване на напрежението и утвърждаване на принципите мирно съвместно съществуване между социалистическите и капиталистическите страни.

Ето, това е главното, което определя навременност и плодотворността на нашата среща, както и нейното съдържание – обсъждането на кардинални въпроси, свързани с необходимостта, от една страна – да се затвърдят и задълбочат положителните промени в международните отношения, и от друга страна – да се уточнят и определят нашите задачи в новата обстановка, за да продължи в дълбочина и ширина нашата обща ленинска мирна политика, за да стане процесът на разведряване на международното положение необратим, за да използваме максимално възникналите благоприятни условия в интерес на социализма.

Искам и аз да се присъединя към извода, който другарят Брежнев направи в доклада си на нашата среща, че постигнатите успехи в подобряването на международния климат далеч не премахват военната заплаха от страна на империализма и затова наше важно задължение е да не отслабваме бдителността си, да не отслабваме отбранителните сили на нашите страни.

Като държим сметка, че идилия в отношенията между социалистическите и империалистическите държави не е настъпила, че класовата природа на империализма не се е изменила, че на международната арена класовата борба продължава; като държим сметка, че продължават да съществуват невралгични райони на земното кълбо; като държим сметка, че силите, които са против разведряването на международния климат, не са се разоръжили; като държим сметка за неизбежните трудности в новия етап, можем определено да кажем, че настъпва изменение в съотношението на основните плацдарми на борбата на социализма с капитализма; че все повече излизат на преден план и придобиват съществено значение такива плацдарми на борбата като икономическия, политически и идеологическия, дипломатическия плацдарм.

Една от важните цели, за която нашите партии и страни, начело със Съветския съюз, няколко десетилетия последователно и настойчиво се борят, - утвърждаването на принципите на мирното съвместно съществуване в отношенията между социалистическите и капиталистическите страни, започна да се реализира практически. Ние навлизаме вече в началния етап на съзряване на плодовете на нашата обща съгласувана ленинска външна политика.

Що се касае до факторите, които доведоха до изменението на съотношението на силите и до създаването на нова обстановка в света, трябва да се посочи:

единството и сплотеността на нашите братски социалистически страни-членки на Варшавския договор, нашата активна и съгласувана външнополитическа дейност;

засилващата се борба на работническата класа в капиталистическите страни и подкрепата, която комунистическите и работническите партии оказват за осъществяване на нашия мирен външнополитически курс;

борбата на народите от Азия, Африка и Латинска Америка за национална независимост, против империализма, колониализма и неоколониализма;

разбира се, тук следва да изтъкнем и задълбочаващите се противоречия - политически и икономически - между империалистическите държави.

Не можем да не отбележим и реалистичните тенденции във външната политика на Никсън, Помпиду, Брандт и други буржоазни дейци, които приемат принципите на мирно съвместно съществуване.

Но, другари, единодушно е изразеното от всички нас дълбоко убеждение, че главната заслуга за настъпващия поврат в международните отношения принадлежи на Съветския съюз, на Комунистическата партия на Съветския съюз, на съветското партийно и държавно ръководство. Ние с пълно основание отбелязваме личните заслуги на другаря Леонид Илич Брежнев във формирането и практическото провеждане на последователния ленински външнополитически курс, на утвърдената от Двадесет и четвъртия конгрес на КПСС мирна програма.

Състоялият се неотдавна пленум на Централния комитет на нашата партия, който разгледа съвременното международно положение и работата на партията и държавата в новата обстановка, високо оцени и изказа благодарност на ЦК на КПСС, на съветското правителство и лично на другаря Леонид Илич Брежнев за миролюбивата външна политика на Съветския съюз, за нейното последователно, умело и гъвкаво практическо провеждане, за действително историческите посещения на другаря Брежнев в САЩ, ГФР и Франция.

Другари, напълно споделям ленинския анализ и оценки на съвременното международно положение, изводите, предложенията и предстоящите наши общи задачи в новия етап, формулирани от другаря Брежнев в изнесенния доклад.

Тук имам предвид и актуалните проблеми на сътрудничеството между социалистическите страни, ускоряването на социалистическата икономическа интеграция, решителното подобряване дейността на СИВ и усъвършенствването на нейния механизъм, за да бъдат нашите икономически връзки по-широки, по-машабни.

Тук имам предвид нашите, на социалистическите страни, икономически отношения с капиталистическите държави.

Тук имам предвид въпросите на европейската сигурност и сътрудничество, Близкия Изток, Латинска Америка и нашите задачи в тези райони на земята.

Тук имам предвид преговорите на другаря Брежнев с Никсън и преустройството на съветско-американските отношения, които са основно звено в общия процес на намаляване на международното напрежение и се превръщат в действителен фактор за позитивните промени в световната политика.

Тук имам предвид нашите задачи в областта на идеологията и политико-възпитателната работа, която в условията на мирното съревнование между двете системи придобива стратегическо значение.

Тук имам предвид и другите въпроси, изложени в доклада на другаря Брежнев, и очертания от него конструктивен подход за тяхното успешно решаване.

Споделям също така становищата на другарите Герек, Хонекер, Кадар, Хусак, изложени в техните изказвания.

Споделям и редица страни от изказването на другаря Чаушеску, но по някои въпроси имам възражения и на някои от тях ще се спра в хода на изказването си.

Очевидно е, че в новия етап се налага да подобрим решително нашата съвместна работа и съгласуваност по партийна и държавна линия. С оглед на това поддържахме предложенията да се свика заседание на Политическия консултативен комитет, който да обсъди хода на европейското съвещание или резултатите му; да се предприемат мерки за преустройство на работата на нашата икономическа организаци

СИВ; да се усъвършенствува политическият и военен механизъм на организацията на Варшавския договор; да се състои съвещание на отделите и секретарите на ЦК по идеологическия въпроси, за да се разработи и приеме план за координирани действия в тази област.

Очевидна е необходимостта да се създаде още по-близка координация между нашите министри на външните работи

Изобщо по целия наш фронт е нужно да се осъществява своевременно координация и съгласуваност между нашите партии и страни с оглед бързо да се преустройваме съобразно новите изисквания и вътре в страната, и на международната арена, за да бъде още по-ефикасна и настъпателна многостранната наша дейност.

Ние се присъединяваме изцяло към изказаното от другаря Леонид Брежнев положение, че главното условие за успеха на нашата политика на международната арена си остава единството между нашите братски социалистически страни.

Наред с усилията за непрестанно укрепване на нашето единство и сплотеност, необходими са, по наше мнение, съвместни действия за по-нататъшно сближаване и приобщаване към социалистическата общност на Куба, Демократична република Виетнам, Корейската народнодемократична република, Социалистическа федеративна република Югославия, както и добре обмислен подход за постепенно откъсване на Албания от Китайската народна република.

Всички сме единодушни, че нашите досегашни срещи в Крим изиграха важна роля в колективното формиране на общата ни политика и тактика и за определяне на нашите задачи на международната арена.

Съвсѣм осезаемо виждаме плодовете на тази наша съгласувана политика и конкретни действия.

Бъдещите срещи и консултации между нас, съвместно обсъждане на назрелите въпроси и определяне на нашия общ политически курс и на отделни инициативи на международната арена, без съмнение, ще имат съществена роля за успешното изпълнение на задачите в тази област, за по-нататъшното укрепване на единството и сплотеността на социалистическата общност, за развитието на света.

Затова ние напълно подкрепяме предложението: по-често, без собени протоколни мероприятия, да провеждаме подобни оперативни срещи по отделни назрели проблеми, да ги обсъдим колективно и да определим нашата обща позиция по тях.

Другари,

Както е известно, нашата партия е една от онези партии, които смятат, че вече са назрели условията да се свика ново международно съвещание на комунистическите и работническите партии.

Във връзка с това ние в никакъв случай не можем да се съгласим с изказаните тук от др. Чаушеску съображения по въпроса за свикването на предстоящото съвещание на комунистическите и работническите партии.

Какви са главните наши съображения, от какво изхождаме, за да поддържаме идеята за ново съвещание?

От последното съвещание на комунистическите и работническите партии в Москва изминаха четири години. В сложната международна обстановка тогава съвещанието изработи общ политически курс, като правилно постави ударението върху политическото единство и общите действия в борбата против империализма.

Необходимо е в новата обстановка да се направи конкретен анализ на новите тенденции в развитието на международното положение и съотношението на силите и с общи усилия, творчески и научно да се изработи стратегията и тактиката на комунистическото движение;

при сегашните условия буржоазията все по-определено ще пренася центъра на тежестта на борбата срещу нас в идеологическата област и с помощта на национализма и опортюнизма ще се мъчи да разцепи нашите редове, да забави развитието на световния революционен процес;

потребно е при новата обстановка да се укрепи единството на международното комунистическо движение върху основата на марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм;

по новому се поставят и редица въпроси на борбата за изграждане единството на работническата клана в капиталистическите страни, за правилното изграждане на отношенията на комунистите съ социалдемократията, за спечелване на масите за идеите на социализма, за правилното съчетаване на формите на класова борба;

необходимо е, както изтъкна и другарят Брежнев, да се осигури органическа връзка между социалистическата външна политика и революционната борба в капиталистическите страни и националноосвободителните движения; да се свържат най-близките конкретни външнополитически задачи на социалистическите страни с непосредствените задачи на братските партии в капиталистическите държави върху основата на общите цели и принципи на комунистическото движение.

Ние също смятаме за целесъобразно да се проведат регионални съвещания на комунистическите партии като етапи на подготовката на новото международно комунистическо съвещание.

Другари,

Ние се присъединяваме към изказаното тук мнение, че следва да вземем ясно и категорично отношение и към разколническата дейност на маоизма, към неговата анти-социалистическа теория и практика.

Трябва да кажем, че след Московското съвещание на комунистическите партии от 1969 година в политиката и действията на пекинските ръководители са появили нови моменти, които се изразяват в следните най-съществени направления:

Първото направление - по-нататъшна ескалация от маоистите на антисъветизма, на тяхната борба против социалистическите страни, против международното комунистическо движение. Времето потвърди оценката, че маоистите фактически откриват втори фронт срещу Съветския съюз и световната социалистическа общност: открито обявяват Съветския съюз за "враг № 1" на Китайската народна република, като използват създадената от тях теория за "двете свръхдържави". Опитват се да разединяват чрез диференциран подход социалистическите страни, да ги откъсват и противопоставят на Съветския съюз.

- 10 -

Полагат усилия да спечелят цели комунистически партии, да ги противопоставят на международното комунистическо движение и на КПСС.

Вторият аспект на курса на маоистите е техният сговор с най-реакционните империалистически кръгове, с империалистическите държави и преди всичко със Съединените щати, за да печелят съюзници в борбата си против Съветския съюз и другите социалистически страни.

Третият аспект на курса на пекинските ръководители се състои в това, че те яростно се противопоставят на намаляването на напрежението в международните отношения, стремят се да провалят усилията за изграждане на система за колективна сигурност и в европейския, и в азиатския континент.

Цялата външна политика на Китай и в Европа, и на Изток, и в другите части на света потвърждава това. Фактите в това отношение са многобройни и добре известни. Те говорят, че стратегическата линия на Китай на международната арена е загубила всякакво класово социалистическо съдържание, че пекичските ръководители напълно са скъсали с марксизма-ленинизма и пролетарския интернационализъм.

Следователно, тук става дума не за преодоляване на отделни грешки, слабости и тезиси в дейността на днешното ръководство на Китай, а за съществени жорени отклонения от нашата теория и от нашата практика. Ние не можем да се съгласим с предложението, с тезиса на др. Чаушеску, че следва да премълчаваме всичко това, защото навсякъде и винаги – и по въпроса за европейската безопасност, и по въпроса за НАТО, и по въпроса за националноосвободителното движение, и по въпроса за укрепване на комунистическото движение, буквално по всички въпроси на нашата стратегия, на нашата тактика, на нашата практическа работа и борба – се натъкваме на разколническата дейност на пекинските ръководители. Ние не можем да намерим нито един факт, абсолютно нито един факт, нито един аспект в тяхната днешна международна дейност, който да може да ни послужи, който да може да бъде доказателство че е възможно по някакъв начин да постигнем единство със сегашното китайско ръководство.

Ако вземем решение, както казват румънските другари, да не критикуваме съществените слабости, които засягат не отделни страни от нашата борба, а нашия общ курс в международното развитие, какво ще стане тогава с нашето комунистическо движение, с развитието на революционния процес? Всички ние можем да отговорим – това ще доведе до разложение в нашето комунистическо движение, в световните революционни сили, фактически това ще бъде разложение и отстъпление пред империализма, отстъпление на целия революционен фронт пред империалистическите машиниции и действия. Ето защо ние затова в никакъв

случай не можем да се съгласим с този подход, с подхода, който ни предложи др. Чаушеску.

Ето защо ние считаме, че наша задача

Н. ЧАУШЕСКУ: Искам думата. Аз не съм съгласен с това, че тук критикуват нашата партия. Отхвърлям казаното от др. Живков. Той може да има каквото и да е мнение, това е негова работа, но аз не мога да допусна тук диверсионни изрази, в смисъл, че Румъния подстрекава към политика на компромис с империализма. При тези условия аз не мога да участвам в съвещанието. Ние дойдохме на приятелска среща, а не да слушаме такава изопачаване на фактите. Ние мислихме, че веднъж завинаги е сложен край на тази невъзможна практика в отношенията между нашите партии. Аз не мога да присъствам на тази среща ако тези думи не бъдат взети обратно и ако тези позиции не бъдат изправени.

Л. И. БРЕЖНЕВ: Аз мисля, другарю Чаушеску, че ти рано се горещиш и неправилно, не по братски постъпваш. Когато се изказваше, ти направи редица предложения, с които аз не съм съгласен и също ще кажа по този повод няколко думи, но тебе никой не те прекъсваше. Това, което ти вършиш, е нетактично, не по братски. Защо трябва да се лишава др. Живков от възможността да изкаже несъгласието си, защо трябва да се употребяват такива думи като контра и диверсия. Може да се измислят всякакви думи, но това е по-лошо, отколкото ти мислиш, че не трябва да се говори по едни или други въпроси или да се изразява несъгласие. В края на краищата всеки от нас има право да говори това,

което мисли. Ако ти не си съгласен с нещо, изкажи се накрая, но така рязко да се прекъсва оратора е нетактично. Затова нашата среща е приятелска среща. И затова по другарски, като комунист се обръщам към тебе с молба да не прекъсваш, а след това да изясниш въпроса. А относно твоята постановка, че ще напуснеш съвещанието, не искам да употребявам никакви термини, но в края на заседанието също ще се изкажа и ще взема отношение. Моля ви да уважавате всеки, който се изказва.

Н. ЧАУШЕСКУ: Аз никого не съм прекъсвал, изслушах всичко, което беше казано тук, независимо дали съм съгласен или не. Аз не съм се изказвал против мнението на др. Живков, а срещу онези обвинения, които той предяви към Румъния. Аз не съм принизявал никаква партия и никакви обвинения не мога да допусна тук против нашата партия. Аз изслушах всички и моля др. Живков да си отегли обратно обвиненията.

Л. И. БРЕЖНЕВ: Както разбрах др. Живков, той критикува Китайската компартия. Аз напълно споделям тази гледна точка, защото сам критикувах тяхното становище. Излиза, че такова отношение към критиката би могло да има и по мой адрес, защо да не го изслушаме. Всички ние излагаме становищата си и се изслушваме, не сме се стоваряли предварително.

Т. ЖИВКОВ: Аз смятам, че др. Чаушеску неправилно ме е разбрал, ако е останал с убеждение, че критикувам Румънската комунистическа партия. Тук у него се е получило някакво недоразумение. Аз не критикувам линията и полити-

ката на Румънската комунистическа партия, а се изказвам по проблемите, по които се изказаха всички другари, включително и др. Чаушеску. И аз не споделям някои аспекти в неговото изказване, и тук, в другарска обстановка, изложих някои свои съображения, като смятам, че няма никакви причини да се дразним и да се излиза с декларации, както постъпва др. Чаушеску. Тези въпроси са общи за нас, ние затова ги и поставяме на обсъждане, защото те са важни за всички наши партии, за международното комунистическо движение и са в интерес на укрепването на нашите сили, на нашето единство и сплотеност.

В заключение по китайския въпрос. Ние подкрепяме казаното от др. Брежнев, че нашата задача сега е да разбием теоретически и политически маоизма като анти-марксистко и антиленинско течение, враждебно на цялото съвременно революционно движение.

Другари,

Накрая искам да се спра накратко и на някои въпроси във връзка с положението на Балканите и нашите задачи в този район.

Какво преди всичко, според нас, характеризира сега положението на Балканите?

Първо. Повратът от "студената война" към намаляване на напрежението в международната обстановка, укрепването на принципите на мирното съвместно съществуване между държавите с различен социален строй и по-специално разведряването в Европа се отразяват благоприятно и върху развитието на положението на Балканите. Това намира израз в подобряването на двустранните отношения и сътрудничеств

между повечето балкански държави, както и в разведряването общо на атмосферата в нашия район.

Второ. Изтъквайки новите положителни процеси в отношенията на нашия полуостров, не можем обаче да не посочим, че на Балканите има и някои специфични условия и моменти, за които обезателно трябва да държим сметка при провеждане на нашата политика, инициативи и практически действия.

Първият момент, който следва да имаме предвид, е сложността на общественно-политическата структура на Балканите:

Тук има държави с различен общественоекономически и политически строй.

Важен фактор е политическата нестабилност, неспокойното положение в Гърция и Турция, острата борба за власт в средите на буржоазията и недоволството на народните маси.

Вторият момент, който следва да имаме предвид в нашата политика на Балканите, са неотслабващите усилия на Съединените американски щати да засилват своето влияние и роля на нашия полуостров, да изменят баланса на силите в своя полза.

Политиката на САЩ на Балканите има широк диапазон: от подкрепата на военни хунти до конкретен подход към всяка балканска социалистическа страна.

В Гърция и Турция например се съобразяват и нагаждат към особеното политическо положение в тези страни. Те се стремят да използват реакционните кръгове в армията за запазване на американската и натовска ориентация, за

прекъсване на демократичните процеси в Гърция и Турция, за да могат да изпълняват ролята на антисоциалистически военен плацдарм.

САЩ засилват военното си присъствие в Източното Средиземноморие: създават нови военни бази в Гърция и Италия; усилено модернизират Шестия американски флот. Провеждат последователна линия на укрепване на югоизточния фланг на НАТО.

Стремят се да притъпят и използват за свои цели гръцко-турските противоречия по кипърския въпрос.

Третият момент, върху който искам да обърна внимание, е ролята на Китай на Балканския полуостров, растящото внимание на китайското ръководство към Балканите с цел да ги използва за своя антисъветски, антиленински, антисоциалистически курс. То продължава своето "дипломатическо настъпление" на Балканския полуостров и постигна частични успехи: нормализира отношенията си с Гърция и Турция; разширява икономическите връзки с тях; урежда икономически изложби в балкански страни; разменя делегации и т.н.

Четвъртият момент, който следва да имаме предвид в нашата политика на Балканите, е активната роля на другите империалистически държави в нашия район: Франция, която в последно време проявява растящ интерес и активност на Балканите; Италия, която е в непосредствена близост до нашия полуостров; Англия, която полага усилия да възроди и използва своето старо, традиционно влияние в някои балкански държави.

Изхождайки от сегашното положение на Балканите, ние смятаме, че главното за по-нататъшното разведряване

на обстановката на Балканите, за утвърждаване на принципи на мирното съвместно съществуване в нашия район е развитието на двустранните отношения между отделните балкански държави.

Тази именно линия, която провеждахме и досега, вече даде и дава добри резултати:

Нашите отношения с Гърция върху двустранна основа отбелязаха напредък: неотдавна подписахме споразумение за използване на Солунското пристанище за транзит на български стоки, както и за транзит на гръцки стоки през България; задоволително се развиват икономическите отношения между двете страни. Неотдавнашното посещение на нашия министър на външните работи в Гърция даде много положителни резултати: за първи път подписахме декларация за принципите на отношенията между България и една страна – членка на НАТО в духа на мирното съвместно съществуване и добросъседство; подписахме консулска спогодба, културна спогодба.

Въпреки нестабилното политическо положение в Турция, нашите отношения с тази страна, изграждайки се върху двустранна основа, останаха общо взето нормални: запази се равнището на стокообмена и се осъществиха някои важни мероприятия в икономическата област. Посещението на турския министър на външните работи в България, станало преди десетина дни, изигра положителна роля и разкри някои нови възможности за по-нататъшното развитие на българо-турските отношения.

Тези няколко факта посочвам само, за да подкрепя нашия извод, че при сегашното положение най-ефикасният

път за подобряване на политическия климат на Балканите е разширяването и задълбочаването на двустранните отношения между отделните балкански държави.

Разбира се, според нас също е правилно да се предприемат и осъществяват и общобалкански инициативи в областта на културата, туризма, спорта и т.н. Това е полезно, върши се и ще се върши занапред.

Ние обаче смятаме, че за свикването на общобалканска среща на високо равнище, каквато идея се подхвърля, още не са назрели условията, не са още налице необходимите предпоставки, за да бъде нейната работа действително успешна и плодотворна.

Преди всичко, както вече споменах, сегашната обстановка на Балканите не е благоприятна за свикването на такава среща:

От една страна, съществено влияние оказват активните действия на империалистическите сили и особено на САЩ, които всячески се стремят да изменят баланса на силите на Балканите в своя полза, като използват Гърция и Турция. Не бива в никакъв случай да се игнорира и балансираният подход на САЩ към балканските социалистически държави, който носи почти индивидуални черти за всяка една от тях.

От друга страна, особено неблагоприятни са политиката и действията на Китайската народна република и на нейното маоистко ръководство, които са си поставили за цел да сплотят Балканите на антисъветска основа, да изградят на Балканите политически антисъветски блок.

Както е известно, Балканите са непосредствено до южното военно крило на НАТО. Те са географско средище с изключително стратегическо значение, важен сухопътен, воден и въздушен транспортен възел, който свързва три континента, намират се в близост до Арабския Изток.

Ето защо Балканите са важно звено в общата наша стратегия и тактика и цялата наша политика, всички наши ходове трябва да бъдат подчинени на укрепване на позициите на социализма в този район, на влиянието на Съветския съюз който чрез две балкански държави – Румъния и Турция, и Черно море е естествено и непосредствено свързан с Балканския полуостров.

Класовият подход изисква от нас, балканските социалистически страни, да водим последователна и неотслабващата борба против влиянието на империалистическите държави и преди всичко на САЩ в нашия район; против маоистките попъзновения да превърнат Балканите в район, насочен срещу Съветския съюз и другите социалистически страни.

Нужни са съгласувани усилия от нас, балканските социалистически страни, за да развиваме отношенията с другите балкански държави върху двустранна основа и по такъв начин да утвърждаваме принципите на мирно съвместно съществуване, да изменяме обстановката на Балканите в полза на социализма.

Другарят Чаушеску заяви, че срещата е неофициална че тя е приятелска.

Да, нашата среща е приятелска, Но тук се събрахме – ръководителите на нашите партии, и ние имаме право

да изложим пред света своите позиции. На такова равнище срещата не може да бъде безотговорна и неофициална.

Другари,

В заключение искам да ви уверя, че във всички по-нататъшни ходове и действия на международната арена нашата партия и страна ще вървят дружно заедно със Съветския съюз, заедно с братските социалистически страни и в кръга на възможностите си ще продължават да дават своя принос за осъществяване на нашето общо дело.